

JEL Classification: E64

Тарасевич Наталія Вадимівна

к.е.н., доцент кафедри банківської справи,

Третяк Ірина Вячеславівна

студентка 2 курсу факультету

менеджменту, обліку та інформаційних технологій

Одеського національного економічного університету

м. Одеса, Україна

ІНФЛЯЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ: ЇХ ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ

Тези присвячено дослідженню інфляційних процесів в Україні. Проаналізовано особливості інфляції в Україні і встановлено, що інфляція є однією з найбільш гострих проблем розвитку економіки країни. Досліджені соціально-економічні наслідки та причини поглиблення інфляції. Акцентується увага на необхідності державного регулювання інфляційних процесів. Визначені пріоритетні напрями антиінфляційної політики.

Ключові слова: інфляція, індекс споживчих цін, причини інфляції, соціально-економічні наслідки інфляції.

Інфляція – це складний багатопрофільний процес, її наслідки завдають серйозної шкоди економіці країни та її населенню. Інфляція - це зниження купівельної спроможності грошей і поступове зростання цін на товари та послуги за певний період часу. У зовнішньому прояві вона буває: відкрита - це процес зростання цін; прихована - ціні фіксуються, але існує дефіцит товарів. За темпами зростання: повзуча - зростання цін до 5% в рік; помірна- зростання цін від 5 до 10 %; галопуюча- зростання від 10 до 20%; гіперінфляція- зростання від 20 до 1000% в рік. За темпами зростання: збалансована - ціна змінюється в однакових пропорціях; незбалансована - ціна змінюється в різних пропорціях. За ступенем відповідності прогнозів: прогнозована, непрогнозована [1, с.53].

Гіперінфляцію Україна пережила в 1991-1993 роки, тоді індекс інфляції складав 290%-10155%, але вже в 2000 році було помічено реальне економічне зростання, що було зумовлено зростанням внутрішнього споживчого та інвестиційного попиту, підвищенням рівня доходу. У другому кварталі 2001 року та на протязі 2002 року значно уповільнились темпи економічного зростання, але завдяки зваженій монетарній політиці та сальдо платіжного балансу, було нейтралізовано підвищенням інфляції. З 2003 року урядом було прийнято рішення про «боротьбу з дефляцією», за рахунок цього було спричинено підвищення споживчих цін до 108,2%. З 2006 року інфляція почала зростати і дорівнювала 11,6%, у 2007 році -16,6%, 2008 році -23%. Треба звернути увагу на те, що інфляційні процеси до 2008 року супроводжувались стабільним курсом національної валюти, але вже в кінці 2008 року стався обвал гривні і криза фінансово-банківської сфер. Країна мала один з самих негативних

соціально-економічних результатів, що супроводжувалось інфляцією, від'ємним сальдо зовнішньої торгівлі, відтоком капіталу та валютними боргами, саме за рахунок цього підвищився попит на іноземну валюту. Також одним із факторів який прискорив інфляцію, був стрімкий розвиток кредитування. Вже протягом 2009 року спостерігалася тенденція на зниження інфляції. Одним з чинників виступало зниження світових цін на товарних ринках, а також високий врожай та адміністративне регулювання окремих цін на тарифи та послуги. У 2010 році в Україні вперше одночасне зростання ВВП перевищило бюджетні очікування, а інфляція була нижчою її показник був кращим на 4% . Протягом 2011 та 2012 можна спостерігати зниження показників інфляції. Основним чинником позитивної динамки індексу споживчих цін у 2012 році стало здешевлення продовольчих товарів на 2,9%, цей процес відбувався завдяки високому рівню пропозицій на внутрішньому ринку. Також одним з важливих чинників було стримування тарифів та послуг. Стрімке зростання інфляції в Україні відбулося в 2014 році до 24,9%, що було обумовлено девальвацією гривні та наростання панічних настроїв які панували на території через військовий конфлікт з Росією на Сході України. В 2015 році рівень інфляції підвищився і складав 43,3 %. Вже в з 2016 році можна спостерігати позитивні зміни в інфляційних процесах в Україні, так інфляція знизилась до 12,4%. У 2017 році рівень інфляції складав 13,7%, а в 2018 році вже 9,3%. І також можна спостерігати зниження інфляції у продовж 2019 її рівень становив 4,1%, а в 2020 році вона підвищилась та складала 5%.

Інфляція в Україні у 2021 році становила 10% і стала найвищою за останні чотири роки. Найбільше зросли ціни споживчого ринку :на цукор, олію та природний газ [2]. НБУ дотримувався режиму плаваючого обмінного курсу. Сприятливі умови для українського експорту та зростання трудових переказів створювали фундаментальний ревальваційний тиск. НБУ згладжував коливання на валютному ринку, збільшуючи одночасно свою “подушку безпеки” через накопичення міжнародних резервів.

Загалом Національний банк завершив 2021 рік з позитивним сальдо валютних інтервенцій в обсязі 2,4 млрд дол. США, що дало змогу наростити міжнародні резерви до 31 млрд дол. США. Водночас це не зашкодило укріпленню гривні, яке спостерігалось упродовж більшої частини минулого року, що створило умови для зламу інфляційної тенденції [3].

Інфляція буває переважно двох видів: монетарна та цінова. Монетарна – це збільшення в економіці грошей, про це турбується НБУ, а населення більше цікавить цінова. Взагалі офіційна інфляція розраховується за достатньо великим обсягом товарі та послуг. Індекс інфляції(індекс споживчих цін) - це показник, який характеризує зміни загального рівня цін на товари і послуги, які купуються населенням для невиробничого споживання. Індекс споживчих цін відображає вартість звичайного набору товарів та послуг у даний рік порівнюючи його з попереднім. Споживчий набір товарі та послуг - це необхідні для людина блага. На підставі індексу інфляції аналізують: рівень зарплати, ціни на продукти, оцінюється життєвий рівень громадян. Зазвичай люди по різному відчують

вплив інфляції, адже список товарів які купує людина достатньо індивідуальний, а ціни на товари та послуги постійно ростуть [4].

Причини інфляції є: надмірна емісія грошей, збільшення кредитування. Найчастіше надмірна емісія виникає в результаті дефіциту бюджету, тому держава змушена покривати цей дефіцит за рахунок випуску зайвої маси грошей.

Кредитна експансія - це розширення кредитування без реальної потреби. Також відграє важливу роль зовнішньо економічна причина, тому що Україна переважно імпортує, що робить її вразливою до іноземної інфляції та скорочення підприємств. Нажаль, ми можемо стати ринком збуту для світових експортерів, хоча на території нашої держави є все, щоб експорт перебільшував імпорт [5].

Також одним з головних факторів є те, що в Україні проживає мала частка середнього класу, що дозволяє багатим монополістам диктувати свої ціни з метою отримання максимального прибутку. Бідніші верстви населення змушені купляти товар та послуги за високими цінами або вони їдуть закордон у пошуках кращих заробітків.

Політична нестабільність проявляються у тому, що владна еліта не хоче узгоджувати власні інтереси, підпорядковуючи їх загально державним. Результатом панування владних структур є гра у маріонетку з економічними процесами у пошуках особистої вигоди, яка полягає у тому щоб збагатитися.

Отже, інфляційні процеси в Україні відбувалися за різних причин, як зовнішніх так і внутрішніх. Зокрема, це дефіцит бюджету, зростання державного боргу, надмірна емісія грошей, монополізація виробництва, незбалансованість інвестицій, загострення соціально-політичної ситуації в країні тощо

Основним соціально-економічним наслідком інфляцій найчастіше виступає перерозподіл національного доходу та багатств між різними групами населення. Внаслідок стрімкого росту цін відбувається зниження конкурентоспроможності національних товар, за рахунок цього відбувається зниження експорту та підвищується імпорт, що робить нашу економіку більш вразливу до іноземної інфляції, банкрутують національні виробники, росте попит на більш стабільну іноземну валюту. Інфляція призводить до зниження реальних доходів населення, а от зростання номінальних доходів відстає від динаміки інфляційного процесу.

До негативного фактора інфляційних процесів можна віднести зниження реального прибутку населення, знецінення заощаджень населення, втрата зацікавленості виробників у створенні якісних товарів, високий рівень інфляційних очікувань, зниження темпів виробництва, підвищення попиту на іноземну валюту, девальвація національної валюти. Саме ці фактори вплинули на створили додаткове напруження на курс національної валюти.

Виснажені міжнародні резерви, підвищений попит на іноземну валюту як наслідок панічних настроїв населення у зв'язку з невизначеністю результату перебігу воєнних дій, падіння експортної виручки призвели до значної девальвації національної валюти. Ці обставини створили додатковий тиск на курс національної валюти через канал очікувань.

За умов, які склалися у вітчизняній економіці, керування інфляцією є найважливішою проблемою грошово-кредитної і економічної політики взагалі. При всій значущості скорочення державних витрат, поступового зменшення грошової емісії необхідне проведення широкого комплексу антиінфляційних заходів. Заходи антиінфляційного регулювання інфляції в Україні наступні:

- розробка та втілення в життя комплексних державних програм розвитку економіки, в першу чергу галузей і підприємств, які сприяють становленню конкурентного, високотехнологічного та наукомісткого виробництва;
- проведення послідовної антимонопольної політики та створення широкої мережі економічної інформації для підприємств;
- посилення стимулів виробничого накопичення, включаючи субсидії, що здатні підтримати процес накопичення коштів у підприємств та населення;
- зміна структури виробничих фондів з метою розширення виробництва товарів народного споживання, тобто створення умов для переливу капіталу з однієї до іншої галузі суспільного виробництва;
- стимулювання кредитної та інвестиційної діяльності банків та обмеження покриття дефіциту коштів за рахунок банківського кредиту;
- вдосконалення податкової системи; особлива увага регулюючій ролі податків;
- підвищення ефективності грошово-кредитної політики, яка повинна забезпечити тісний взаємозв'язок усіх елементів ринкового механізму товарно-грошових відносин.

Отже, найбільшої ефективності проведення антиінфляційної політики можна досягти лише за умов комплексного використання всіх можливих способів боротьби з інфляцією. Інфляційні процеси та економічні кризи не минули жодної країни, проте навіть найважчі з них зазвичай завершувалися оновленням економіки та її зростанням. Україні необхідно використовувати той досвід і методи, які допомогли вийти іншим країнам з кризи і подолати інфляцію, але з врахуванням особливостей національної економіки.

Список використаних джерел

- 1.Марцин В. С. Інфляційні процеси, причини їх виникнення та шляхи подолання в Україні. Регіональна економіка. 2020. №1.С.52-57.
2. Мінфін. Індекс інфляції 2021 в Україні. URL: <https://index.minfin.com.ua/economy/index/inflation/> .
3. НБУ: розворот інфляційної тенденції в Україні відбувся ще в 2021 році/ <https://finbalance.com.ua/news/nbu-rozvorot-inflyatsiyno-tendentsi-v-ukrani-vidbuvsya-shche-v-2021-rotsi/>
- 4.Александрова М.М., Маслова С.О. Гроші. Фінанси. Кредит.: Навчально-методичний посібник.К.: ЦУЛ, 2012.
- 5.Що таке інфляція, і чи потрібно нам її боятися . URL: <https://uteka.ua/ua/publication/news-14-delovye-novosti-36-chto-takoe-inflyaciya-i-nuzhno-li-nam-ee-boyatsya>